

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
Управління банками на фінансовому ринку

на тему: «Фінансова стійкість банку в умовах економічної
нестабільності»
(назва теми)

Виконавець:

студент6 курсу, групи бзф10м, ЦЗФН

Козаченко Анна Олегівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Маслов Юрій Костянтинович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА – 2018

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми полягає у тому, що забезпечення фінансової стійкості діяльності комерційних банків є основою стабільної банківської системи, запорукою успіху економічних перетворень і макроекономічного розвитку. Незважаючи на значну кількість наукових праць та проведені дослідження щодо забезпечення фінансової стійкості банку, багато питань залишаються недостатньо розкритими, різні аспекти фінансової стійкості розглядаються відокремлено, а комплексному виробленню концептуальних підходів щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю приділяється недостатньо уваги. Також актуальним є питання щодо дослідження проблем сучасного стану банківської системи України. Кризові явища в банківській сфері спричиняють виникнення негативних наслідків як в фінансовому секторі, так і в економіці в цілому.

Дослідженню проблеми, пов'язаної із забезпеченням та управлінням фінансовою стійкістю банків приділяється увага багатьох вчених, зокрема, таких як: В.І. Міщенко, М.І. Савлук, А.М. Герасимович, О.В. Дзюблюк, Р.В. Михайлюк, В.В. Коваленко, І.М. Парасій-Вергуненко, Л.В. Кривенко, І. М. Зверяков, В.В. Коваленко, І. М. Парасій-Вергуненко., Т. В. Погорелова, О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлюк, Л. О. Примостки, С.В. Науменкової, С.В. Міщенко, О. В. Школьник, Т. А. Васильєвої, С. В. Леонов.

Отже, існує необхідність щодо проведення комплексного дослідження сучасного стану, визначення основних положень забезпечення фінансової стійкості банків. Тому важливість дослідження зазначеної проблеми та недостатній рівень її практичної розробки зумовили вибір теми дипломної роботи, її актуальність, теоретичну та практичну значущість.

Мета та завдання дослідження. Мета дипломної роботи полягає в науковому обґрунтуванні теоретичних основ фінансової стійкості банків, вдосконалення методики її оцінки та розробка пропозицій щодо основних напрямів зміцнення фінансової стійкості комерційних банків України. Завданнями роботи є визначення теоретичних аспектів забезпечення фінансової стійкості банку, а саме: дослідити економічну сутність, роль та значення поняття фінансової стійкості банку та розглянути методи визначення фінансової стійкості банку; проаналізувати економічний потенціал і ділову активність банків України та провести коефіцієнтний аналіз показників, що характеризують ефективність управління банками; дослідити тенденції і проблеми розвитку фінансової стійкості банківської системи України та шляхи її підвищення;

Об'єкт і предмет дослідження. Предметом дослідження є методи оцінки фінансової стійкості комерційних банків в Україні, проблеми її забезпечення та зміцнення в умовах економічної нестабільності. Об'єктом дослідження виступає діяльність комерційних банків України.

Методологія дослідження. У процесі дослідження використано такі методи, як: метод наукових абстракцій при обґрунтуванні теоретичних основ фінансової стійкості банку; метод логічного узагальнення при обґрунтуванні

впливу факторів, що впливають на фінансову стійкість банків; методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції при визначенні основних методів визначення фінансової стійкості банку; статистичних розрахунків й економіко-математичних методів при розробці факторного індексного аналізу фінансової стійкості банківської системи України та коефіцієнтному аналізі показників, що характеризують ефективність управління банками.

Інформаційною базою дослідження стали наукові публікації вітчизняних вчених та монографічні видання, нормативно-законодавчі акти України з питань забезпечення фінансової стійкості банків, матеріали наукових конференцій і досліджень, аналітичні матеріали агентств та дані статистичної звітності Національного Банку України, нормативні документи Базельського комітету з питань банківського нагляду.

В першому розділі дипломної роботи було досліджено економічну сутність, роль та значення поняття фінансової стійкості банку та розглянути методи визначення фінансової стійкості банку. Так було виявлено, що у науковій літературі не має єдиного тлумачення поняття фінансова стійкість, проте на нашу думку дане поняття визначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків і котрий здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування.

Стосовно методів визначення фінансової стійкості банку – існує велика кількість методів, проте на даний час, в умовах нестабільного економічного розвитку. Варто зазначити, що не існує єдиної універсальної методики, що давала б можливість оцінити всебічно фінансову стійкість банку. Так, наприклад, при застосуванні коефіцієнтного аналізу банки із різною спеціалізацією чи з індивідуальною специфікою не відповідають нормальним діапазонам значень коефіцієнтів, деякі значення можуть суттєво відрізнятись, що унеможливорює точність результатів такого аналізу.

Також не менш важливою проблемою є те, що в умовах нестабільного економічного розвитку, глобалізації та інтеграції української економіки до світової постає питання адекватності методик умовам економічного середовища.

Найбільш ефективним, на погляд автора, є аналіз на основі проведення стрес-тестування. Оскільки саме цей метод дає змогу проаналізувати такі параметри як: різку зміну відсоткових ставок за внутрішніми чи зовнішніми запозиченнями, кредитами, цінними паперами тощо; суттєві коливання валютних курсів; кредитний ризик у кредитних портфелях; різкі зміни в обсягах і структурі капіталу фінансової установи, вартості застави при іпотеці; зниження ліквідності та можливість дефолту банку; ймовірність виникнення системного ризику на основі різкого зниження ліквідності чи втрати капіталу тощо. Отже, цей метод дає можливість оцінити вплив ризиків на діяльність банку та, виходячи з цього, обрати стратегію розвитку банку з

метою забезпечення фінансової стійкості та підтримки фінансово-економічної стабільності.

Також у першому розділі дипломної роботи було розглянуто правове регулювання забезпечення фінансової стійкості банку. Саме Національний банк регулює діяльність банків України, основними вимогами є економічні нормативи стосовно капіталу та ліквідності банків, вони називаються нормативами НБУ (Н1-Н12). Зокрема у рамках зміцнення фінансової стійкості банківської системи України було запроваджено проведення стрес-тестувань, що мають проводитись за базовим та несприятливим макроекономічними сценаріями з застосуванням розроблених регулятором моделей.

Важливим кроком у підтримці фінансової стійкості банків стало запровадження нового пруденційного нормативу - коефіцієнт покриття ліквідністю або LCR (англ. Liquidity Coverage Ratio).

Коефіцієнт покриття ліквідністю – це співвідношення високоякісних ліквідних активів банку до суми, необхідної для покриття підвищеного відтоку коштів з банку протягом 30 днів. Враховуючи значний рівень доларизації української банківської системи, банки повинні будуть дотримуватися нормативу LCR як у національній, так і в іноземних валютах.

Даний показник має на меті зменшити напруження у момент кризових явищ в економіці, зокрема значного відтоку коштів клієнтів. На даний час через високу недовіру населення до банківської системи України ця проблема є дуже актуальною.

Варто звернути увагу на те, що у майбутньому НБУ планує запровадити ще один норматив – коефіцієнт чистого стабільного фінансування (Net Stable Funding Ratio, NSFR), а також прийняти нові стандарти організації системи управління ризиками в банках України, включаючи ризик ліквідності.

У другому розділі даної роботи було проаналізовано фінансово-економічної діяльності банківської системи протягом 2014-2018 років.

Через вплив світових фінансах криз на банківський сектор спостерігаються такі тенденції: зниження якості банківських активів; втрата довіри з боку вкладників; істотне падіння курсу національної валюти; зниження ліквідності; погіршення показників капіталізації банків; скорочення ресурсної бази банків; зростання процентних ставок; збільшення обсягів неповернених валютних кредитів.

Усі вище зазначені фактори спричинили занепад банківської системи, так, зокрема істотно зменшилась кількість банків, накопичуються збитки, підвищився рівень кредитного ризику банківської системи - він є надзвичайно високим та негативно впливає на стабільність функціонування усієї банківської системи, погіршилась платоспроможність населення.

Таким чином, було зроблено висновок, що зміна монетарного режиму, впровадження основних вимог Базелю III та «очищення» банківської системи створили нові умови функціонування банківської системи, до яких не всі банки і суб'єкти господарювання змогли пристосуватися, а саме з ринку вибуло 93 банка протягом останніх років.

Для стабілізації ситуації на банківському ринку потреба в оздоровленні банків, підвищенні рівня їх кредитної безпеки, поліпшенні якості державного регулювання банківської діяльності, підвищенні довіри потенційних клієнтів до банківських установ, тощо.

Проблема високого кредитного ризику вимагає детальний аналіз ринку, підбір методів вимірювання та його мінімізації. Складність цього питання та ряд специфічних аспектів вимагають подальших наукових досліджень в даній області.

Також було проведено дослідження економічного потенціалу і ділової активності банків, що дало змогу дійти висновку що до пожвавлення кредитної та інвестиційної активності. Проте з огляду на динаміку показника коефіцієнта залучення строкових депозитів – можна зробити висновок, що наявний високий рівень недовіри до банків серед населення країни, оскільки у клієнтському портфелі банків переважають короткострокові депозитні вклади строком до 1 року.

Аналіз показників, що характеризують ефективність управління банками України базувався на розрахунку показників прибутковості й рентабельності банківської системи України. Через збитковість банківської системи в цілому спостерігається негативна тенденція що до зменшення рентабельності активів, капіталу банків, збільшення рівня збитків й зменшення доходності активів.

В третьому розділі даної дипломної роботи були розглянуті тенденції і обґрунтовано проблеми розвитку фінансової стійкості банківської системи України. Наразі через недосконалий ризик-менеджмент кредитної діяльності банку, результатом стало збільшення рівня недіючих кредитів, що негативно

вплинуло на ліквідність і платоспроможність банківських установи. Саме тому актуальним є питання формування якісного кредитного портфеля та підвищення ефективності управління активами і пасивами банків, яке передбачає визначення адекватної структури балансу, оцінювання ризиків, а також їх постійного контролю та застосування програм хеджування для управління ризиком ліквідності та процентних ставок з метою недопущення зростання ризиків у діяльності банку та зниження стійкості та ефективності його діяльності.

Для вирішення актуальних проблем розвитку банківської системи та стабілізації умов її функціонування запропоновано застосувати систему заходів, спрямованих на: диверсифікацію банківських активів; впровадження нових депозитних програм; підвищення рівня капіталізації банківського сектора шляхом залучення додаткового акціонерного капіталу; удосконалення процедур санації, реорганізації та ліквідації банків; виконання та дотримання нормативів НБУ, що регулюють діяльність комерційних банків; створення умов для залучення інвестицій у вітчизняну банківську систему в межах, що не створюватимуть суттєвих фінансових ризиків. Реалізація запропонованих заходів дозволить мінімізувати вплив негативних факторів на банківську діяльність у короткостроковій перспективі та створить умови для прискореного розвитку банківської системи України у майбутньому

Пропонується проведення класифікації непрацюючих кредитів з метою диференційованого підходу до розчищення кредитного ринку в рамках реалізації комплексної стратегії підвищення якості банківських активів. А також оптимізація ризиків на основі управління ними, так особливу увагу в аспекті мінімізації кредитного ризику, слід приділяти розвитку та удосконаленню співробітництва банків зі страховими компаніями. Ігнорування цього шляху мінімізації кредитного ризику призвело до значних втрат у фінансово-кредитній системі України. Найперспективнішими формами співробітництва цих установ, як показав зарубіжний досвід, є кептивні страхові компанії та фінансові групи.

Важливим напрямком врегулювання наслідків від кризових явищ має стати формування системи антикризового управління банками, основним завданням якою повинно бути забезпечення довгострокового стабільного розвитку банківської системи держави. У цьому контексті на мікрорівні банківський менеджмент слід направити на розроблення альтернативних дієвих стратегій управління залежно від виду кризи та очікуваних наслідків, що дозволить визначити цілі та методи антикризового управління, адекватні змінам на зовнішньому і внутрішньому фінансових ринках

Також обґрунтовано необхідність застосування міжнародного досвіду, й використання інструментів макропруденційної політики. Через системний характер криз та зростаючу інтенсивність кризових явищ у банківській сфері необхідно також застосовувати контрциклічне регулювання, що пов'язане з

формуванням нової структури капіталу банків і контрциклічного буфера капіталу. Буфер капіталу має на меті зменшення активності банківського кредитування у фазі економічного підйому та стимулювання її у фазі економічного спаду.

На сучасному етапі проводиться активне впровадження умов угоди Базель III. При цьому основним проблемами впровадження умов цієї угоди є необхідність залучення значних коштів для додаткової капіталізації банків через додаткові внески акціонерів, випуск додаткових емісій акцій, зменшення рівня дивідендів, продаж непрофільних активів або шляхом зменшення обсягів проведення активних операцій банками. Впровадження нормативів Базеля III сприятиме зростанню рівня стійкості світової економіки і зниженню ймовірності банківських криз.

Разом з тим заходи, передбачені Базелем III, – жорсткість вимог щодо достатності капіталу, встановлення єдиних стандартів ліквідності, а також додаткових нормативів для глобальних, системно важливих фінансових установ – можуть призвести до уповільнення економічного зростання у світі в результаті підвищення банками процентних ставок за кредитами і зменшення ними обсягів кредитування.

Ключові зміни Базеля-III включають: підвищення мінімальних вимог до базового капіталу, до капіталу першого рівня і до власного капіталу (з урахуванням захисного буферу консервації і контрциклічного буферу), посилення вимог до компонентів базового капіталу найвищої якості; наявність п'ятирічного перехідного періоду; зменшення капіталу банку на вартість інвестицій у дочірні і фінансові організації, що знижує ризики перехресного володіння.

Стандарти Базель-III спрямовані на підвищення здатності банківського сектора амортизувати зовнішні і внутрішні шоки, пов'язані з фінансовим і економічним стресом, і таким чином понизити ризик поширення вторинних ефектів від фінансового сектора на реальний сектор економіки. Актуальність їх впровадження в банківську систему України обумовлена потребами залучення іноземних інвестицій і необхідністю забезпечення відповідності діяльності вітчизняних банків міжнародним стандартам капіталу і ліквідності.

АНОТАЦІЯ

Козаченко А.О., «Фінансова стійкість банку в умовах економічної нестабільності»

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів.

Предметом дослідження є методи оцінки фінансової стійкості комерційних банків в Україні, проблеми її забезпечення та зміцнення в умовах економічної нестабільності

Об'єктом дослідження виступає діяльність комерційних банків України.

Мета дипломної роботи полягає в науковому обґрунтуванні теоретичних основ фінансової стійкості банків, вдосконалення методики її оцінки та розробка пропозицій щодо основних напрямів зміцнення фінансової стійкості комерційних банків України.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти забезпечення фінансової стійкості банку, розглянуті методи визначення фінансової стійкості банку.

Проаналізовано економічний потенціал і ділову активності банків України; тенденції і проблеми розвитку фінансової стійкості банківської системи України та шляхи її підвищення.

Запропоновано формування системи антикризового управління банками, оптимізацію ризиків на основі управління ними, зокрема запровадження ризик-менеджменту кредитної діяльності банків.

Ключові слова: контрциклічне регулювання, банківський нагляд, міжнародні стандарти управління капіталом, методи оцінювання фінансової стійкості банку, метод коефіцієнтів, фінансова стійкість, банківські ризики.

ANNOTATION

Kozachenko AO, "Financial stability of the bank in conditions of economic instability"

Thesis consists of three chapters. The subject of the study are methods for assessing the financial stability of commercial banks in Ukraine, the problems of its provision and strengthening in conditions of economic instability

Object of study is the activity of commercial banks of Ukraine.

The purpose of the thesis is to provide scientific substantiation of the theoretical foundations of financial stability of banks, to improve the methodology of its evaluation and to develop proposals on the main directions of strengthening the financial stability of commercial banks of Ukraine.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of providing financial stability of the bank are considered in the paper, methods of determining the financial stability of the bank are considered.

The economic potential and business activity of Ukrainian banks are analyzed; trends and problems of financial stability development of the banking system of Ukraine and ways of its improvement;

The formation of the system of crisis management of banks, optimization of risks on the basis of their management, in particular introduction of risk management of banks' lending activity, is proposed.

Key words: countercyclical regulation, bank supervision, international standards of capital management, methods of estimating bank financial stability, method of coefficients, financial stability, bank risks.